

Nr 263.

Av herr **Möller m. fl.**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till beredskapsarbeten för motverkande av arbetslöshet.

Vid föregående års riksdag väcktes en socialdemokratisk motion, vari hemställdes, att riksdagen måtte för budgetåret 1930/1931 till Kungl. Maj:ts förfogande ställa ett förslagsanslag av 20 miljoner kronor att användas för produktiva arbeten enligt i motionen angivna grunder. I anledning av denna motion hemställde riksdagen om skyndsamt utredning, huruvida och under vilka villkor ett reservationsanslag kunde böra beviljas för att efter Kungl. Maj:ts beprövande tagas i anspråk vid tillfällen av ökad arbetslöshet av mera betydande omfattning. Sedan den begärda utredningen verkställdt har nu Kungl. Maj:t i proposition nr 202 föreslagit årets riksdag att till beredskapsarbeten för motverkande av arbetslöshet för budgetåret 1931/1932 anvisa ett reservationsanslag av 3 miljoner kronor att användas i huvudsaklig överensstämmelse med i propositionen angivna grunder.

Redan tidigare har man i vårt land praktiserat metoden att genom statens försorg anordna arbeten i klart angivet syfte att direkt motverka arbetslöshet. Men det har skett endast undantagsvis och i liten skala. Det måste därför enligt vår mening hälsas med tillfredsställelse, att regeringen genom denna propositions avgivande visat sig åtminstone rent principiellt villig att inordna dylika s. k. beredskapsarbeten som ett led i vår statliga arbetslöshetspolitik.

De av föredragande departementschefen angivna grunderna för användningen av det nu begärda anslaget finna vi i stort sett tillfredsställande. Då man tills vidare saknar all erfarenhet beträffande anordnandet av beredskapsarbeten i större skala, synes det oss klokt att man icke redan från början binder sig vid bestämda regler ifråga om planerandet och igångsättandet av dylika arbeten. Från denna synpunkt förefaller det oss riktigt, att man icke, såsom de tillkallade utredningsmännen föreslagit, inom socialstyrelsen tillskapar ett särskilt organ för handläggning av ärenden angående dessa arbeten. Därigenom att Kungl. Maj:t för beredningen av ärenden angående sådana arbeten kan anlita det eller de redan befintliga statsorgan, som för det särskilda fallet synas mest lämpliga, lär man kunna undvika mycken eljest ofrånkomlig omgång.

Likaledes finna vi det rimligt, att Kungl. Maj:t icke igångsätter beredskapsarbeten, »som icke kunna fullbordas, utan att riksdagen ett kommande budgetår för ändamålet under den ena eller andra anslagstiteln anvisar

ytterligare medel». Vi förutsätta därvid, att detta icke skall innebära, att igångsatta beredskapsarbeten med nödvändighet skola vara fullbordade under det budgetår för vilket anslag därtill anvisats, utan endast att Kungl. Maj:t icke låter påbörja flera eller större beredskapsarbeten än att samtliga kunna fullbordas för medel ur redan beviljade anslag.

Ej heller finna vi anledning till erinran mot den i propositionen angivna begränsningen beträffande arten av de arbeten, vilka skulle kunna komma ifråga som beredskapsarbeten, eftersom det trots denna begränsning tvivelsutan under ganska lång tid framåt icke lärers bliva svårt att finna tillräckligt många lämpliga arbetsuppgifter. Det är uppenbarligen härvid av grundläggande betydelse för ett gott resultat, att varje myndighet, som kan ifrågakomma, ständigt på förhand har färdig en noggran plan för de arbeten, som inom dess verksamhetsområde kunna vara behövliga under en tid av exempelvis fem år framåt, samt att beträffande dessa arbeten nödiga förberedande åtgärder vidtagas i sådan utsträckning, att de kunna igångsättas efter mycket kort varsel.

Däremot kunna vi icke till alla delar vara tillfreds med den föreslagna begränsningen ifråga om valet av arbetskraft. Härom sägs i propositionen bl. a. följande:

»Sålunda är det ur allmän synpunkt till fördel, om vederbörande myndighet vid anskaffande av arbetskraft hänvänder sig till arbetsförmedlingsorganen inom orter, där arbetslösheten är särskilt betungande, och utan särskilda föreskrifter lærer det kunna tillses, att arbetena i första hand komma de behövande till godo, i den mån dessa erbjuda *fullgod arbetskraft*.»

Självfallet ha vi intet att erinra däremot, att man vid anställandet av arbetare vid beredskapsarbeten hänvänder sig till den offentliga arbetsförmedlingen i orter, där arbetslösheten är tryckande och ej heller mot att man härvid kräver yrkesvana hos arbetare, som skola utföra kvalificerat arbete såsom stensprängning, murning o. d. Skulle åter kravet på »*fullgod arbetskraft*», då det gäller okvalificerat arbete, tolkas så, att endast tränade grovarbetare skulle kunna komma i fråga — och vad utredningsnämnden i i sådant avseende på olika ställen anfört synes kunna giva stöd för en dylik tolkning — skulle uppenbarligen högst betydande grupper av arbetslösa vara på förhand utestängda från möjligheten att vinna anställning vid beredskapsarbeten. En sådan tolkning skulle givetvis innebära en hård orättvisa mot de sålunda utestängda och i övrigt äventyra det sociala syftet med hela anordningen. Ej heller lär den från rent ekonomiska synpunkter vara motiverad eller försvarlig. Arbetspersonalen vid de offentliga nödhjulsarbetena utgöres till mycket stor del av personer, vilka tidigare aldrig varit sysselsatta med grovarbete, och likväl lära de, oberoende av det yrke de tidigare utövat, efter en jämförelsevis kort tid kunna prestera en fullgod arbetskvantitet som grovarbetare. Erfarenheten från andra arbetsområden visar också, att en frisk och arbetsför person i allmänhet mycket snart kan skaffa sig tillräcklig träning för att kunna betecknas som »*fullgod*» ifråga om okvalificerat arbete. Vi finna det därför nödvändigt, att riksdagen tyd-

ligt säger ut, att man vid valet av arbetare för utförande av okvalificerat arbete icke kräver tidigare vana vid grovarbete.

Men om vi sålunda på nyssnämnda undantag när finna de av Kungl. Maj:t angivna grunder för beredskapsarbetenas ordnande åtminstone tillsvärdare fullt acceptabla, måste vi beteckna det begärda anslaget storlek som fullkomligt otillräcklig för det därmed avsedda ändamålet. Såsom departementschefen själv framhåller är det äskade beloppet — 3 miljoner kronor — i själva verket ytterst obetydligt i förhållande till summan av de anslag, vilka upptagits på årets budget för utförande av statliga eller med statsunderstöd utförda arbeten. Visserligen må det medgivnas, att man med ett belopp, avsett för det speciella ändamålet att förebygga eller lindra arbetslöshet på orter, där denna under någon period är särskilt betungande, kan förebygga arbetslöshetens sociala skadeverkningar i en vida högre grad än som kunnat ske med samma belopp, om detta fördelat i mindre poster använts för höjande av anslag för utförande av ordinarie statsarbeten. Men absolut taget lär ändå en så obetydlig summa som 3 miljoner kronor komma att visa sig skäligen verkningslös. Att så måste bliva fallet framgår med tillräcklig tydlighet av de siffror, som återgivas å sid. 11 i den kungl. propositionen. Där anföres t. ex., att av ett anslag på 1 miljon kronor för anordnande av skenfria korsningar den del, som låter sig disponera direkt i form av arbetslöner, beräknats motsvara 60,000 à 70,000 dagsverken. Ett anslag på 3 miljoner kronor, använt på samma sätt, skulle således för de arbetslösa i vårt land ge omkring 200,000 dagsverken, vilka fördelade på 50,000 arbetslösa skulle ge i medeltal endast 4 dagsverken per man.

Vi anse därför, att riksdagen bör bevilja ett vida högre belopp, och komma att liksom i fjol hemställa om ett anslag på 20 miljoner kronor. Även ett så stort belopp som detta är med hänsyn till ändamålet ingalunda oskäligt stort. Antager man, att kristidsarbetslösheten berör 50,000 arbetare — en säkerligen alldeles för låg siffra — och att var och en av dessa vid normal sysselsättning skulle förtjäna 2,000 kronor per år, representerar den bortfallna arbetsförtjänsten för dem sammanlagt en summa av 100 miljoner kronor. Det av oss begärda anslaget utgör sålunda endast en femtedel av denna summa, och av vår riksstats slutsumma utgör det endast mellan 2 och 3 %, en andel som måste förefalla varje fördomsfri granskare såsom ganska ringa, när det gäller ett anslag för lösande av den allvarligaste uppgift, som den svenska staten just nu har att lösa.

Vi betrakta det dessutom som obestriddigt, att beredskapsarbeten, utförda i huvudsak enligt de principer, som av Kungl. Maj:t angivits, skola i motsats till nödhjälpsarbeten komma att ge en synnerligen god valuta för nedlagda kostnader. Alla de betydande improduktiva utgifter, som äro förknippade med administrationen av nödhjälpsarbetena, skulle ju här bortfalla, och oftersom beredskapsarbetena skola utföras för arbetslöner, som äro den fria marknadens, bliva också de summor som utgå för sociala ändamål i

samband med nödhjälpsarbeten obehövligen i den mån beredskapsarbeten komma att göra nödhjälpsarbeten överflödiga.

Under återopande av vad nu anförts få vi hemställa,

att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 202 måtte besluta att till beredskapsarbeten för motverkande av arbetslöshet för budgetåret 1931/1932 under titeln »Oförutsedda utgifter» anvisa ett reservationsanslag, att användas i huvudsaklig överensstämmelse med i det föregående angivna grunder, av 20,000,000 kronor.

Stockholm den 14 april 1931.

Gustav Möller.

Olof Olsson.

Rickard Sandler.

A. J. Bärq.

Edv. Björnsson.